

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

તેજિંદર સિંહ ગુજરાલ

વિરુદ્ધ

ઈન્દરજીત સિંહ અને અન્ય

ઓક્ટોબર ૧૯, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. બી. સિંઘા અને ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દલ વીર ભંડારી]

મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૮૮:

કલમ ૧૬૬ – વળતર – વધારો અંગે – એક વકીલ સ્કૂટર પર જતા અકસ્માતમાં સપડાયા અને ઈજા થઈ – વળતર ફાળવવામાં આવ્યું – ભવિષ્યમાં પોતાની કાર માટે ડ્રાઈવર રાખવો પડશે તેવા આધારે વધારાના વળતરની માગણી – ઠરાવાયું કે, તે પાત્ર નથી કારણ કે કોઈ પુરાવો નથી કે કોઈપણ સમયે તે કાર રાખવા સક્ષમ હતા – ઈજાને કારણે પોતાના વ્યવસાયમાં પ્રગતિ નહીં

થાય તેવા કોઈ પુરાવા ન હોવાથી ભવિષ્યમાં આવકમાં નુકશાનના આધારે પણ વધારો આપવા પાત્ર નથી.

કલમ ૧૪૭(૨) – વીમાકર્તાની જવાબદારી, જ્યારે વીમા પોલીસી રેકૉર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવી નથી – ઠરાવાયું કે, એ માન્યતા ઉપજે છે કે વીમાકર્તાની જવાબદારી અમર્યાદિત છે.

વકીલ તરીકે પ્રેક્ટિસ કરતા અપીલકર્તા સ્કૂટર ચલાવતી વખતે અકસ્માતનો ભોગ બન્યા હતા.તેમણે એમ. એ. સી. ટી. સમક્ષ ૧ લાખ રૂપિયાનું વળતર આપવા માટે દાવો અરજી દાખલ કરી હતી.પછી તેમણે દાવો રૂ. ૫ લાખ સુધી વધારવા માટે સુધારાની અરજી દાખલ કરી.એમ. એ. સી. ટી. એ ૧ લાખ ૮૩ હજાર રૂપિયાનું વળતર આપ્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે વીમા કંપનીની જવાબદારી મર્યાદિત છે.તેણે હાઈકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરી હતી.હાઈકોર્ટના એકલ ન્યાયાધીશે વળતરની રકમ વાર્ષિક ૧૨ ટકાના વ્યાજ સાથે વધારીને રૂ.૯૦ લાખ રૂપિયા કરી હતી.વળતર રકમથી અસંતોષ થતા, અપીલકર્તાએ બીજી અપીલ એ આધારે દાખલ કરી કે તેને કાયમી અશક્તતા થઈ છે અને તેથી તે વધુ વળતરનો હકદાર છે, કારણ કે ભવિષ્યમાં તેને પોતાની કાર ચલાવવા ડ્રાઈવર રાખવો પડી શકે છે અને સાથે સાથે ભવિષ્યની આવકના નુકસાન બદલ પણ તે પાત્ર છે.ડિવિઝન બેન્ચે માત્ર 'આવકની ખોટ' શીર્ષક હેઠળ વળતરની

રકમમાં વધારો કર્યો હતો.તેમ છતાં સંતુષ્ટ ન થતાં તેમણે આ અપીલ દાખલ કરી હતી.

અપીલને નકારી કાઢીને કોર્ટે ઠેરવ્યું કે: ટ્રિબ્યુનલે અભિપ્રાયમાં ભૂલ કરી હતી કે વીમા પોલિસી સાબિત કરવાની જરૂર નથી.ઉચ્ચ અદાલતના એકલ ન્યાયાધીશે યોગ્ય રીતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે વીમા પોલિસી રેકૉર્ડ પર ન લાવતા, એવી ધારણા ઊભી થશે કે વીમાદાતાની જવાબદારી અમર્યાદિત છે.૧૬૦૩-જીઆઈ

૨.૧.સિંગલ જજ અને ડિવિઝન બેન્ચ બંનેએ અપીલકર્તાને વિવિધ હેડ હેઠળ વળતર આપવામાં વધુ ઉદારતા દર્શાવી હતી.હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે અપીલકર્તાએ ડ્રાઈવરની નિમણૂક કરવી પડી શકે છે અને આ હેતુ માટે દાવો અરજી દાખલ કરવાની તારીખથી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ચુકાદો આપવામાં આવે ત્યાં સુધી દર મહિને ૭૦૦/- રૂપિયાના દરે વળતર આપવામાં આવે છે.અપીલકર્તા હવે તે મુદ્દે વળતર રકમમાં વધારો કરવા માંગે છે.તે જ એક કરતાં વધુ કારણોસર નકારવામાં આવે છે.અપીલકર્તાએ સાબિત કર્યું નથી કે તેણે કાર ખરીદી હતી.અકસ્માતની તારીખે પણ તે માત્ર સ્કૂટર પર સવારી કરી રહ્યો હતો.તે સમયે પણ તે કાર પરવડી શકે છે તે દર્શાવવા માટે તેણે કોઈ પુરાવા રેકૉર્ડ પર લાવ્યા નથી.[૬૦૪-ડી-એફ]

૨.૨.અરજદાર કાયદાકીય વ્યવસાયમાં છે.તેમને કેટલીક ઈજાઓ થઈ હશે પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે તેઓ માત્ર તેના કારણે જ તેમના વ્યવસાયમાં આગળ વધવાની સ્થિતિમાં નહીં હોય.આ સંબંધમાં વળતરની વૃદ્ધિમાં પણ ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે.૧૬૦૫-ડી-એફઆઈ

દેવી દયાલ કંસાઈ અને અન્યો વિરુદ્ધ રાજ રૂપ અને અન્યો, ૧૨૦૦૦૧૧૦ એસસીસી ૩૧૪ પર આધાર રાખ્યો હતો.

લતા વાઘવા અને અન્યો વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્યો, [૨૦૦૧-૧૮ એસસીસી ૧૯૭, નો સંદર્ભ.

૩.૧.જ્યાં સુધી વ્યાજના પ્રશ્નની વાત છે, તે સાચું છે કે તેનો ખાસ દાવો કરવાની જરૂર નથી.વ્યાજ વળતર તરીકે આપવામાં આવે છે, પરંતુ તે વાજબી હોવું જોઈએ.૧૬૦૪-એફ-જીઆઈ

અબતી બેજબરૂઆ વિ. ડી. ડાયરેક્ટર જનરલ, ભારતીય ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય સર્વેક્ષણ અને અન્ય, ૧૨૦૦૩ [૩ એસસીસી ૧૪૮, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૩.૨.વ્યાજ આપવું એ વિવેકાધીન છે.હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી વિવેકબુદ્ધિ કોઈ પણ રીતે ગેરવાજબી નહોતી.૧૬૦૫-બીઆઈ

જ. એકલ ન્યાયાધીશે વાર્ષિક ૧૨ ટકાના દરે વ્યાજ આપ્યું છે.બેંક દરમાં ભારે ઘટાડાને ધ્યાનમાં રાખીને હવે દર વર્ષે ૯ ટકા વ્યાજ આપવામાં આવે છે.હાઈકોર્ટના આ નિર્દેશમાં દખલગીરી કરવામાં આવતી નથી.[૬૦૫-એફઆઈ

કૃષ્ણ ગુપ્તા અને અન્યો વિરુદ્ધ મદન લાલ અને અન્યો, ૯૬ (૨૦૦૨) ડીએલટી ૮૨૯ ને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

દિવાની અપીલ જ્યુરિસડીક્શન:દિવાની અપીલ નંબર ૪૫૬૧/૨૦૦૬. એલ. પી. એ. નં. ૯૨૮/૧૯૮૭ માં ચંદીગઢ ખાતે પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૮.૧.૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને અંતિમ આદેશમાંથી.

સી. એ. નંબર ૪૫૬૨/૨૦૦૬ સાથે.

અપીલકર્તા માટે મનરોહન, ટી. એસ. ગુજરાલ, જસબિર સિંહ મલિક અને એસ. કે. સભરવાલ.

પ્રતિવાદીઓ માટે એસ. એલ. ગુપ્તા, બલદેવ કૃષ્ણ શત્રા, સંત લાલ નાગર અને ગુડવિલ ઇન્ડિવર.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ એસ. બી. સિંહ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

અહીં અપીલકર્તા પ્રેક્ટિસ કરનાર વકીલ છે. સ્કૂટર પર સવારી કરતી વખતે, પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા કથિત રીતે બેદરકારી અને બેદરકારીથી ચલાવવામાં આવી રહેલા ટેમ્પોને કારણે તેમનો અકસ્માત થયો.. તેમને કાયમી અપંગતા ભોગવવી પડી હોવાનું કહેવાય છે.

તેમણે મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૬૬ હેઠળ રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦/- વળતર મંજૂર કરવા માટે અરજી દાખલ કરી.ઉપરોક્ત દાવા અરજીમાં સુધારો કરવા માટે વળતરની રકમ વધારીને રૂ. ૫,૦૦,૦૦૦-કરવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.

મોટર અકસ્માત દાવા ટ્રિબ્યુનલે ૧૫/૦૩/૧૯૮૬ ના ચુકાદા અને ચુકાદા દ્વારા રૂપિયા ૧, ૮૩,૦૦૦/- ની રકમ આપી હતી, જેની વિગતો નીચે મુજબ છે:

"(I) અપીલકર્તાની પીડા, આઘાત પીડા અને પીડાને કારણે નુકસાન રૂપિયા, ૫૦, ૦૦૦.૦૦ (ii) દવા સહિત હોસ્પિટલમાં દાખલ થવાને કારણે નુકસાન રૂપિયા ૨૦,૦૦૦.૦૦  
(૩) આવકના નુકસાનને કારણે થયેલ નુકસાન રૂપિયા ૧,૧૨,૦૦૦.૦૦  
(૪) સ્કૂટરને થયેલા નુકસાનને કારણે થયેલું નુકસાન રૂપિયા ૧,૦૦૦.૦૦  
કુલ રૂપિયા ૧, ૮૩,૦૦૦.૦૦ "

ટ્રિબ્યુનલે વીમાદાતાની તેની જવાબદારી મર્યાદિત હોવાની કથિત અરજી અંગે અભિપ્રાય આપ્યો હતો:

“..... એક નજરમાં જણાય છે કે વીમા કંપનીની જવાબદારી રૂ. ૧,૫૦,૦૦૦/- સુધી મર્યાદિત છે. દાવેદારના વકીલે મારા સમક્ષ દલીલ કરી કે વીમા પોલિસી પુરાવા તરીકે રજૂ કરવામાં આવી નથી, તેથી એવું માનવું જોઈએ કે વીમા કંપનીની જવાબદારી અમર્યાદિત છે.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે વીમા પોલિસી પુરાવા તરીકે રજૂ કરવામાં આવી નથી.પરંતુ વીમા પોલિસી માત્ર ફાઇલમાં હોવાથી, મારો મત છે કે આ અદાલતે તેની નોંધ લીધી છે.તેથી, એવું માનવામાં આવે છે કે વીમા કંપનીની જવાબદારી માત્ર રૂપિયા ૧,૫૦,૦૦૦ ની હદ સુધી છે-અને તે જ અને બાકીની રકમ પરનું વ્યાજ પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા ચૂકવવામાં આવશે.

આ મુદ્દો તે મુજબ નક્કી કરવામાં આવે છે ”.

તેની સામે અપીલકર્તા દ્વારા હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરવામાં આવી હતી.હાઈકોર્ટના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે વળતરની રકમ વધારીને રૂપિયા ૨,૮૦,૦૦૦-કરી હતી.પ્રતિવાદીને વળતર ભરવાની તારીખથી વસૂલાતની તારીખ સુધી વળતરની રકમ પર વાર્ષિક ૧૨ ટકાના દરે વ્યાજ ચૂકવવાનો નિર્દેશ પણ જારી કરવામાં આવ્યો હતો.વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલના તારણોને પણ આ અસરથી બાજુ પર મૂકી દીધા કે વીમા કંપનીની જવાબદારી રૂપિયા ૧,૫૦,૦૦૦-સુધી મર્યાદિત હતી.

હજુ પણ સંતુષ્ટ ન હોવાને કારણે, અપીલકર્તા દ્વારા અહીં ઇન્ટ્રા-કોર્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ, અપીલકર્તા વતી જે પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો તે એ હતો કે શું તે કાયમી અપંગતા ભોગવીને વધુ વળતર મેળવવા માટે હકદાર હશે કે કેમ કારણ કે તેણે ભવિષ્યમાં તેની કાર ચલાવવા માટે ડ્રાઈવરની નિમણૂક કરવી પડી શકે છે. સંભવિત આવકના કથિત નુકસાન માટે વળતરની વધુ રકમ અંગે પણ વિવાદ ઊભો કરવામાં આવ્યો હતો. વિવાદિત ચુકાદાને કારણે ડિવિઝન બેંચે લતા વાઘવા અને અન્યો વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય અને અન્યો, (૨૦૦૧) ૮ એસ. સી. સી. ૧૯૭માં આ અદાલતના નિર્ણયને આધારે માત્ર 'આવકની ખોટ' શીર્ષક હેઠળ વળતરની રકમને રૂપિયા ૧,૧૨,૦૦૦/- થી વધારીને રૂપિયા ૧,૫૦,૦૦૦/- કરી હતી.

હજુ પણ સંતુષ્ટ નથી, અપીલકર્તા આપણી સામે છે.

અપીલકર્તાની તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી જસબિર સિંહ મલિકે અન્ય બાબતો સાથે એવી રજૂઆત કરી કે હાઈકોર્ટે એ હકીકત હોવા છતાં કે અપીલકર્તાને કાયમી અશક્તતા આવી છે અને તે પોતે વાહન ચલાવી શકશે નહીં અને તેથી તેને ડ્રાઈવર રાખવો પડશે, વધારાના વળતરથી વંચિત રાખવામાં ભૂલ કરી છે. આ દલીલ કરવામાં આવી કે હાઈકોર્ટે વધારાનું વળતર આપવાના પ્રશ્નનો વિચાર કર્યા વગર, તેની ભવિષ્યની આવકને ધ્યાનમાં લીધા વિના નિર્ણય કર્યો છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે વધેલી રકમ પર

વ્યાજ મંજૂર થવું જોઈતું હતું, તેમ છતાં ઉચ્ચ અદાલતે તેના માટે કોઈ પર્યાપ્ત અથવા નક્કર કારણ આપ્યા વિના આમ કરવામાં ભૂલ કરી હતી.

બીજી બાજુ, વીમા કંપની વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી એસ. એલ. ગુપ્તાની રજૂઆત છે કે વીમા પોલિસી સાબિત થઈ ન હોવા છતાં, તે રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી હોવા છતાં, વીમા કંપનીની જવાબદારી રૂપિયા ૧,૫૦,૦૦૦- સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ. અકસ્માતની તારીખે અપીલકર્તા કાર નહીં પણ ટુ- વ્હીલર પર સવારી કરતો હોવાથી, કાર ચલાવવામાં સક્ષમ ન હોવા બદલ વળતર આપવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તાને કોઈ કાયમી અપંગતા ન હતી અને ટ્રિબ્યુનલ તેમજ ઉચ્ચ અદાલતે પણ માત્ર સામાન્ય લાભો આપ્યા હોવાથી, આ અદાલતે વિવાદિત ચુકાદાઓમાં દખલ ન કરવી જોઈએ. વ્યાજનો કોઈ દાવો કરવામાં આવ્યો નથી, એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે, અપીલકર્તાને તેના માટે હકદાર ન હોવાનું ઠેરવવું જોઈએ. તે વિવાદિત નથી કે તે વાહનનો વીમો લેવામાં આવ્યો હતો. અકસ્માત થયો હતો અને અપીલકર્તાને ઈજાઓ થઈ હતી તે હકીકત પણ વિવાદિત નથી. ૦૬/૦૮/૧૯૮૪ ના રોજ અપીલકર્તા સ્કૂટર પર સવાર હતો. તેનું સ્કૂટર ટેમ્પો નંબર સીએચડબલ્યુ ૪૨૫૭ સાથે અથડાયું હતું. તેણે તેની અરજીમાં શરૂઆતમાં વળતર તરીકે માત્ર રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦ નો દાવો કર્યો હતો. તેમણે ઉપરોક્ત રકમ પર કોઈ વ્યાજનો દાવો કર્યો ન હતો.

અહીં અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, તેમણે દાવા અરજીમાં સુધારા માટે અરજી ખૂબ જ પછીના તબક્કે દાખલ કરી હતી.વિદ્વાન ન્યાયાધીશે તેમને થયેલી ઈજાઓની હદની ગંભીરતાની નોંધ લીધી હતી અને ડોક્ટરોના પુરાવાને પણ ધ્યાનમાં લીધા હતા જેમણે તેમની તપાસ કરી હતી અને સારવાર કરી હતી અને વિવિધ શીર્ષકો હેઠળ વળતર આપ્યું હતું.તેમની ભવિષ્યની આવકની ખોટના સંદર્ભમાં, ટ્રિબ્યુનલે અકસ્માત સાથે તેમની મુલાકાત પહેલાંના નાણાકીય વર્ષ માટેના તેમના આવકવેરાના વળતરની નોંધ લીધી હતી અને તે વર્ષ પણ ધ્યાનમાં લીધું હતું.તેમના ખાનગી વકીલાત વ્યવસાયમાં થયેલા વાર્ષિક નુકસાનની ગણતરી દર મહિને રૂ. ૭૦૦ / – તરીકે કરવામાં આવી.

જોકે, વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલે અભિપ્રાયમાં ભૂલ કરી હતી કે વીમા પોલિસી સાબિત કરવાની જરૂર નથી.ઉચ્ચ ન્યાયાલયના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે, અમારા મતે, યોગ્ય રીતે જણાવ્યું હતું કે વીમા પોલિસી રેકૉર્ડ પર ન લાવતા, એવી ધારણા ઊભી થશે કે વીમાદાતાની જવાબદારી અમર્યાદિત છે.વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ઉદાર અભિગમ અપનાવ્યો હતો.તેમણે અપીલકર્તા દ્વારા કથિત રીતે ભોગવવામાં આવેલી અપંગતાની હદ સહિત રેકૉર્ડ્સ પરના સમગ્ર પુરાવાને ધ્યાનમાં લીધા.તે અભિપ્રાય આપવામાં આવ્યો હતો:

".....અપીલકર્તા વ્યવસાયે વકીલ છે.આ વ્યવસાયને તે સંભાળી શકે તેવા કેસો પ્રત્યે સંપૂર્ણ નિષ્ઠા માટે નિરંકુશ એકાગ્રતાની જરૂર છે.જ્યારે શારીરિક પીડા અને દુઃખ ચાલુ રહે છે અને આવી પીડાથી એન્જાઈના થવાનો ખતરો પણ છે, ત્યારે તે નિશ્ચિતપણે અપીલકર્તાના વ્યાવસાયિક ફરજો બજાવવામાં મોટી અશક્તતા ગણાય છે.આ કારણે થતી વ્યથા અને પીડા, જે જીવનભર ચાલતી રહે છે, તેનું મૂલ્યાંકન રૂપિયા રૂપે કરવું મુશ્કેલ છે, પરંતુ મારું સ્પષ્ટ મત છે કે આ મુદ્દે માનનીય ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ફાળવેલ રૂ. ૫૦,૦૦૦/-નું નુકસાન ખૂબ જ અપર્યાપ્ત છે.રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવેલી તમામ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, હું આ શીર્ષક હેઠળ નુકસાનનું મૂલ્યાંકન રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦ પર કરીશ.

એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે તે પોતાની પત્નીની સેવાઓનો પણ હકદાર છે, જેને પોતાની તરફથી બહારની મદદની જરૂર પડશે, અને આ મુદ્દે રૂ. ૫૭,૬૦૦/-ની રકમ ફાળવવામાં આવી.તેમણે વાર્ષિક ૧૨ ટકાના દરે વ્યાજ આપ્યું હતું.

અમારા મતે ડિવિઝન બેન્ચે પણ અપીલકર્તાની તરફેણમાં તેના લાયકાત કરતાં કંઈક અંશે ઉદાર દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતની ખંડપીઠે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે અપીલકર્તાએ ડ્રાઈવરની નિમણૂક કરવી પડી શકે છે અને આ હેતુ માટે દાવો અરજી દાખલ કરવાની તારીખથી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ચુકાદો

આપવામાં આવે ત્યાં સુધી દર મહિને રૂપિયા ૭૦૦/- ના દરે વળતર આપવામાં આવે છે. અપીલકર્તા હવે ઇચ્છે છે કે વળતરની રકમ તે મુદ્દે વધારવામાં આવે. અમે એકથી વધુ કારણોસર આમ કરવાનો ઇનકાર કરીએ છીએ.

અપીલકર્તાએ સાબિત કર્યું નથી કે તેણે કાર ખરીદી હતી. અકસ્માતની તારીખે પણ તે માત્ર સ્કૂટર પર સવારી કરી રહ્યો હતો. તે સમયે પણ તે કાર પરવડી શકે છે તે દર્શાવવા માટે તેણે કોઈ પુરાવા રેકૉર્ડ પર લાવ્યા નથી. અહીં અગાઉ સૂચવ્યા મુજબ, વિદ્વાન સિંગલ જજ તેમજ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે વળતરની રકમ વધારવામાં ઉદારતાથી વધુ કામ કર્યું હતું.

જ્યાં સુધી વ્યાજના પ્રશ્નની વાત છે, તે સાચું છે કે તેનો ખાસ દાવો કરવાની જરૂર નથી. વ્યાજ એ વળતરના માર્ગ તરીકે આપવામાં આવે છે, પરંતુ, અબાતી બેઝબરુઆ વિરુદ્ધ નાયબ મહાનિર્દેશક, ભારતીય ભૂસ્તરશાસ્ત્રીય સર્વેક્ષણ અને અન્ય, [૨૦૦૩] ૩ એસસીસી ૧૪૮, માં જણાવ્યા મુજબ, તે વાજબી હોવું જોઈએ. અબતી બેજબરુઆ (ઉપરોક્ત) માં, આ અદાલતે માત્ર ૯ ટકાના દરે વ્યાજ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, જ્યારે દાવેદારની તરફેણમાં આપવામાં આવેલ વ્યાજ દર વાર્ષિક ૧૨ ટકા હતો.

ન્યાયમુર્તિ શ્રી લક્ષ્મણન દ્વારા તેમના અલગ ચુકાદામાં, જેના પર શ્રી મલિકે ભારપૂર્વક આધાર રાખ્યો છે, તેમણે અભિપ્રાય આપ્યો કે વ્યાજનો દર દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો પર આધારિત વાજબી અને ન્યાયી હોવો જોઈએ, અને કુગાવો, અર્થતંત્રમાં ફેરફાર, ભારતીય રિઝર્વ બેંક દ્વારા સમયાંતરે અપનાવવામાં આવતી નીતિ, કેસ કેટલા સમયથી પેન્ડિંગ છે, પીડિતને થયેલી કાયમી ઈજાઓ, વેદનાની ગંભીરતા, ભવિષ્યની આવકનું નુકસાન, જીવનના આનંદનું નુકસાન, વગેરે જેવા તમામ સંબંધિત પરિબલોને ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ. વ્યાજ આપવું એ વિવેકાધીન છે. અમને એવું લાગતું નથી કે હાઈકોર્ટ દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી વિવેકબુદ્ધિ કોઈ પણ રીતે ગેરવાજબી હતી.

અબાતી બેજબરૂઆ (સુપ્રા) માં વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રિલાયન્સને કાયદાના પ્રસ્તાવ માટે મૂકવામાં આવ્યું છે કે આવકની ભાવિ સંભાવનાને પણ ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ. આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે તે કિસ્સામાં ૧૫ નો ગુણક લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો. ટ્રિબ્યુનલે નોંધ્યું હતું કે મૃતકની આવકનું મૂલ્યાંકન દર મહિને માત્ર રૂ. ૩,૫૦૦/- કરવામાં આવ્યું હતું અને આમ, નિર્ભરતાની ખોટ દર મહિને રૂ. ૨,૦૦૦/- સુધી વધારવી જોઈતી હતી. આ અદાલતે દર વર્ષે રૂપિયા ૪૨,૦૦૦/- આપવાને બદલે તેને વધારીને રૂપિયા ૪૫,૦૦૦/- પ્રતિ વર્ષ કરી દીધા હતા અને આમ, નિર્ભરતાના નુકસાનની ગણતરી રૂપિયા

૨૮,૦૦૦/- ને બદલે રૂપિયા ૩૦,૦૦૦/- કરવામાં આવી હતી.તે કેસમાં દાવેદાર પગારદાર વ્યક્તિ હતો.

અહીં આપણી સામે અપીલ કરનાર કાનૂની વ્યવસાયમાં છે.તેમને કેટલીક ઈજાઓ થઈ હશે પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે તેઓ માત્ર તેના કારણે જ તેમના વ્યવસાયમાં આગળ વધવાની સ્થિતિમાં નહીં હોય.તેથી અમે આ વતી વળતરની કોઈપણ રકમ વધારવાનો ઇનકાર કરીએ છીએ.

જ્યાં સુધી વ્યાજની રકમનો સંબંધ છે, અમે નોંધી શકીએ છીએ કે દેવી દયાલ કંસાઈ અને અન્ય વિરુદ્ધ રાજ રૂપ અને અન્ય, (૨૦૦૦) ૧૦ SCC ૩૧૪, માં આ કોર્ટે ફક્ત એટલું જ અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે વધેલા વળતર પર વ્યાજ આપવાનો નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો હોત, પરંતુ તે માટે કોઈ કાયદો સંપૂર્ણપણે નક્કી કરવામાં આવ્યો ન હતો.

વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે વાર્ષિક ૧૨ ટકાના દરે વ્યાજ આપ્યું છે.બેંક દરમાં ભારે ઘટાડાને ધ્યાનમાં રાખીને હવે દર વર્ષે ૯ ટકા વ્યાજ આપવામાં આવે છે.તેથી, અમે હાઈકોર્ટના ઉપરોક્ત નિર્દેશમાં દખલ કરવાનો ઇરાદો ધરાવતા નથી.

શ્રી મલિકે લતા વાઘવા (ઉપરોક્ત) પર મૂકેલ આધાર યોગ્ય નથી.તેમાં વળતર નક્કી કરવા માટે ગુણક પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે મૃત્યુ થયું હતું અને વિનાશક આગમાં ઘણી વ્યક્તિઓને ઈજાઓ થઈ હતી જે કંપનીની બેદરકારીને કારણે થઈ હતી.કૃષ્ણ ગુપ્તા અને અન્યો વિરુદ્ધ મદન લાલ અને અન્યો, ૯૬ (૨૦૦૨) ડીએલટી ૮૨૯ જુઓ.

વધુમાં, અહીં અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, બંને વિદ્વાન સિંગલ જજ અને ડિવિઝન બેંચ પણ અપીલકર્તાને વિવિધ હેડ હેઠળ વળતર આપવામાં ઉદારતા કરતાં વધુ હતા.

તેથી, અમે વિવાદિત ચુકાદાઓમાં દખલ કરવાનો ઇરાદો ધરાવતા નથી.તે મુજબ અરજીઓ રદ કરવામાં આવે છે.કોઈ ખર્ચ નહીં.

ડી. જી.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*